

kwartaalblad stichting duinbehoud

duin

1984 nr.1

losse nummers f 3,=

- ★ Vossenjacht: niet nodig
- ★ Watervegetaties
- ★ Stinseplanten
- ★ Herstelplan Kennemerduinen

STINSEPLANTEN

Jaarlijks trekken vele tienduizenden bezoekers naar de kuststrook om zich ervan te verzekeren dat het voorjaar in aantocht is. Grote vlakken met bonte kleuren zijn hiervoor verantwoordelijk. De Keukenhof wordt het drukst bezocht, maar is lang niet de enige plaats waar voorjaarsbloeiers worden aangetroffen. In vele andere binnen-duinrandbossen is ook heel wat fraais te zien. De kleuren schetteren je daar niet van vele tientallen meters tegemoet, maar de bloemen tonen zich heel bescheiden slechts aan de meer aandachtige wandelaar. Het gaat hier bijvoorbeeld om Voorjaarsshelmbloem, Wilde Hyacint, Sleutelbloem en Daslook.

door DICK MELMAN

genaturaliseerde gasten

Die planten zijn hier in vele gevallen niet op eigen kracht gekomen, maar aangeplant door de tuinlieden van vroegere landgoedeigenaren die in de binnen-duinen

en op de strandwallen hun 'buitens' aanlegden. Hoewel de meeste van deze bossen al lang niet meer als buiten worden gebruikt en beheerd, blijkt een aantal van de destijds aangeplante soorten het nog steeds goed te doen; zij kunnen het zonder voortdurende verzorging stellen. Deze groep soorten wordt wel met de term *stinseplanten* aangeduid, juist omdat ze bij de oude buitenplaatsen, ook wel de stinsen of staten genoemd, voorkomen en daarbuiten niet of nauwelijks.

buitenhuizen

Dergelijke buitenplaatsen vinden we op de strandwallen, voorzover ze niet in gebruik zijn genomen voor de bloembollenkultuur. De belangrijkste buitenplaatsen vinden we tussen Schoorl en Egmond, rond Haarlem en tussen Wassenaar en Den Haag. De rijkste stinseflora vinden we op de buitenplaatsen bij Haarlem. Elswout in Overveen en het Manpad in Heemstede behoren in dit opzicht tot de rijkste landgoederen. Het ca. 70 ha. grote Elswout is één van de mooiste voorbeelden van de tuinen die in de zgn. Engelse stijl zijn

aangelegd. Deze stijl kenmerkt zich door een natuurlijk aandoende, landschappelijke opbouw. Dit in tegenstelling tot de strakke Franse stijl, waarvan het landgoed Manpad een voorbeeld is.

echte bosspecialisten

De meeste stinseplanten bloeien in het vroege voorjaar en leggen voedselreserves aan in de vorm van bollen, knollen of wortelstokken. In het zomerseizoen zijn ze bovengronds bijna afgestorven; meestal vind je er dan niet veel van terug. Ze voelen zich uitstekend thuis in bossen, waar in het voorjaar veel licht op de grond kan doordringen, maar waar het 's zomers, als de bomen in blad zijn gekomen, vrij donker is. Dit is een belangrijk kenmerk van het stinsemilieu, met zijn hoog opgaand geboomte (vaak beuken).

het stinse-milieu

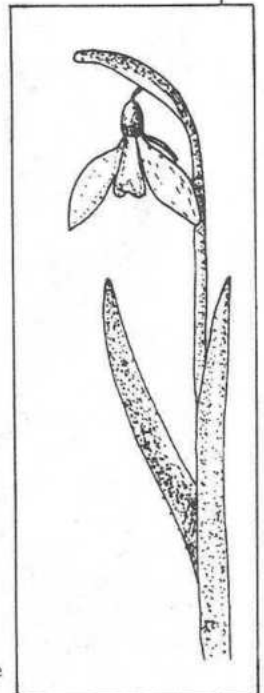
De planten hebben in het voorjaar maar weinig tijd om hun reservevoedselvoorraad aan te leggen, waar ze tot het volgende jaar op moeten kunnen teren. Gunstige bodemeigenschappen zijn daarom vereist. De bodem moet licht en luchtig zijn, wat het geval is met zand en bovendien vocht- en kalkhoudend en voedselrijk. In vroeger

Bosanemoon

Voorjaarsshelmbloem

Deze soort komt oorspronkelijk uit Centraal-Europa. In ons land komt hij voor in het zuidoosten, rond de grote rivieren. Heeft een voorkeur voor beschaduwde plekken in lichte loofbossen. In Elswout massaal voorkomend. Bloeitijd maart-april, bloemkleur paars-rose. Vanwege de bloemvorm bestaat in de duinstreek de naam Vogeltjes-op-de-kruik.

Sneeuwkllokje

tijd werd op de landgoederen dan ook veel aan bodemverzorging gedaan: voor de bekalking werden schelpen opgebracht en als bemesting werden half verrotte bladeren uit vijvers en sloten gebruikt. Het humusgehalte nam hierdoor toe, wat het vochthoudend vermogen ook ten goede kwam. Door deze verzorging, die gedurende eeuwen is volgehouden, is een stabiel milieu ontstaan, waarin de stinseplanten het voorlopig nog wel even zullen kunnen uithouden.

mede-profiteurs

Behalve stinseplanten zijn er nog andere soorten die veel in het stinsemilieu worden aangetroffen, zonder daar ooit te zijn aangeplant. Aangetrokken door gunstige omstandigheden hebben ook zij daar een plekje veroverd en gedijen er goed. Omdat ze in de smaak vielen heeft men ze hun gang maar laten gaan. Voorbeelden hiervan die ook in Elswout voorkomen zijn behalve o.a. Bosviooltje, Bosanemoon, Muskuskruid en Lelietje der Dalen, ook meer gewoon aandoende soorten zoals Speenkruid, Robertskruid, Dagkoekoeksbloem en Zevenblad. Doordat deze planten ook buiten landgoederen voorkomen, verraden ze dat ze geen echte stinseplanten zijn.

wandelen in Elswout en Manpad

Tegen betaling van enkele kwartjes kan men in Elswout vrij wandelen. Het land-

Poortgebouw in Elswout

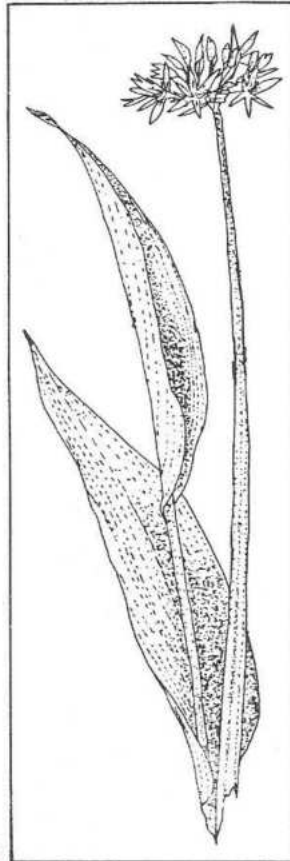
Peter Melman

goed is het gehele jaar open, maar bloeiende stinseplanten zijn vooral in april te zien. In Manpad zijn wandelingen mogelijk onder leiding van de hovenier, die in voorjaar en zomer elke zaterdag een rondgang over het landgoed maakt met geïnteresseerden die zich hebben aangemeld (max. 15-20 personen.).

Daslook

Komt voornamelijk voor in West- en Centraal-Europa, in ons land echter alleen in het uiterste zuiden, voornamelijk op beschaduwde, humeuze gronden en vooral aan de randen van zware loofbossen. In Elswout en Manpad komt hij op enkele plaatsen in grote aantallen voor.

Bloeitijd april-juni, bloemkleur wit. De plant heeft een opvallende, sterke uiengeur. Een Engels rijmpje luidt in vertaling: "Eet prei in maart en Daslook in mei, dan heeft de dokter het hele jaar vrij".

Stengelloze Sleutelbloem

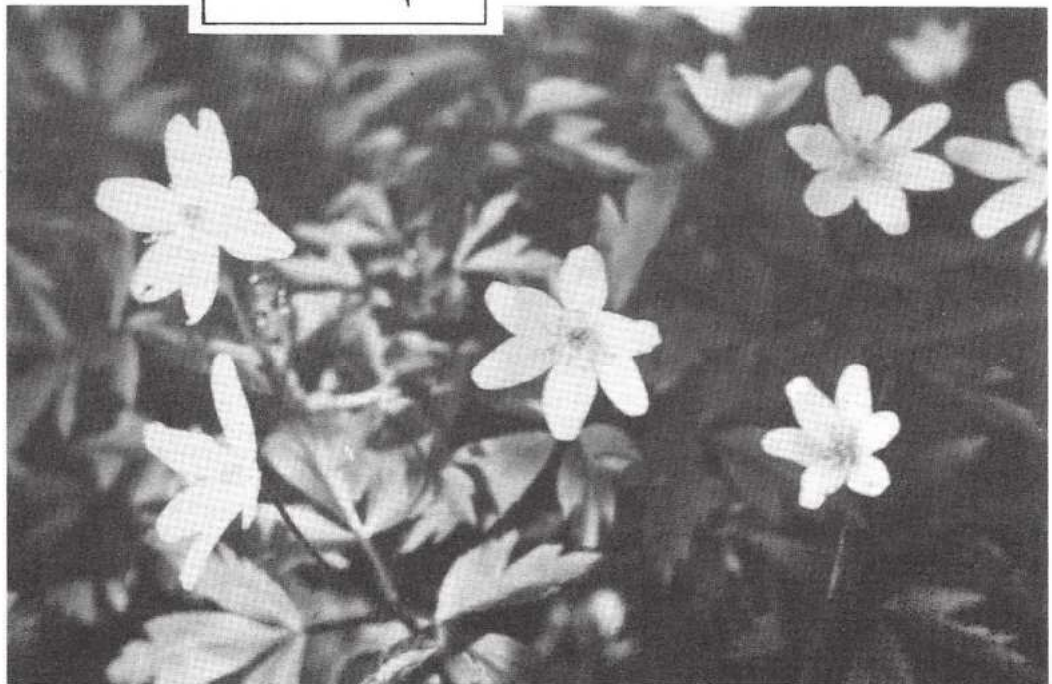
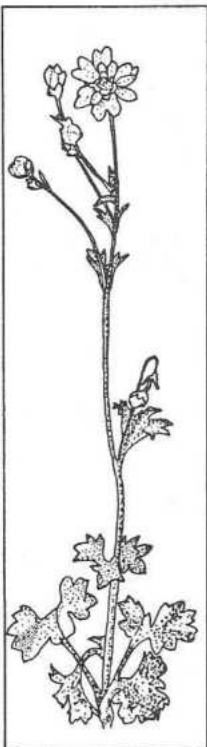
Hoewel de plant van oorsprong in West-Europa voorkomt, is zijn verspreiding in de kuststrook vrijwel beperkt tot de buitenplaatsen. Wordt aangetroffen op grazige plaatsen in bossen. Komt verspreid in Elswout voor, en heeft in Manpad een zeer rijke groeiplaats.

De bloemen zijn geel tot witgeel. Bloeitijd maart-april.

Haarlems Klokkenspel

Komt van oorsprong in West-Europa voor, in Nederland alleen in het zuiden. Heeft een voorkeur voor lichte bossen, maar komt ook in vochtige voedselrijke graslanden voor. Is in Elswout in zeer kleine aantallen te vinden, maar staat in Manpad massaal.

Bloeitijd april-mei. De kleur van de dubbele bloem is wit.

Bosanemoon: veel voorkomend op buitenplaatsen